

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Cap. 1. De natura præcepti,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

LIBER PRIMVS. ET TOTIVS OPERIS DECIMVS.

SEXTVS.

DE RATIONE SPECIALI IUDICANDI DE PECCATIS respectu habito in communi ad præcepta, quorum transgressione peccata ipsa committuntur.

P R Æ F A T I O.

Hæc ratio, consistit in notitia tum naturæ præcepti, tum eorum quæ possunt contrauentem præcepto excusare à peccato: tum etiam quorundam documentorum, quæ considerare oportet iudicando de peccatis: tum demum diuersitatis præceptorum, quæ omnia sigillatim propriis capitibus tractanda sũt.

C A P V T I.

De natura præcepti.

S V M M A R I A.

- 1 Definitio præcepti.
- 2 Non solum bona & male, sed etiam indifferentes actiones cadunt sub præceptum.
- 3 Varius modus virtutis.
- 4 Generalem modum supernaturalem virtutis, non cadere sub præceptum quomodo intelligi debeat.
- 5 Solutio obiecti, quibus vrgetur, talem modum cadere sub præceptum.
- 6 Generalis modus naturalis virtutis, partim cadit sub præceptum tam diuinum, quam humanum; partim sub diuinum tantummodo, partim nec sub diuinum nec sub humanum.
- 7 Tres modi, quibus intelligi potest actionem fieri ex electione. Primus, non coacte, qui cadit sub præceptum tam diuinum, quam humanum.
- 8 Secundus, sine m. tu. Tertius, a lacri voluntate, quorum ille non cadit sub præceptum, & hic tantummodo sub diuinum.
- 9 Ratio discernendi inter præceptum, & consilium.
- 10 Quatenus alijs discretio ex verbis legis fieri possit.
- 11 Quomodo fiat ex materia legis: & quod materia consilij nequeat mala esse, quodque malum esse, contingat dupliciter.

Nu. 1.

Ad explicationem naturæ præcepti Syluester in verbo Præceptum initio, definitionem hanc est D. Thomæ doctrina tradit: quod sit motio Superioris imperatoria ad aliquid agendum vel fugiendum ex necessitate. Illius autem prima pars indicat, quod præceptum in Superiore, sit actus rationis & voluntatis, tendens in subditos per modum imperij. Secunda vero, ostendit præcepti materiam, esse actum virtutis, & actum vitij: quorum ille agendus est, & hic fugiendus. Tertia denique declarat præceptum imponere necessitatem obediendi, itaut peccetur si non fiat quod præcipitur: hocque est, quod in cap. fin. 14. quæst. 1. dicitur: Quod præcipitur imperatur, & quod imperatur necesse est fieri. Est præterea id in quo præceptum distinguitur à consilio; iuxta illud quod in eodem cap. subiungitur. Vbi con-

silium datur, offerentis arbitrium est: vbi præceptum necessitas est feruentis. Vt autem plenius hæc intelligantur, tres quæstiones explicandæ sunt.

Q V Æ S T I O I.

An omnes, & solæ actiones virtutum & vitiorum cadant sub præceptum.

AD hanc respondeatur, nec solæ, nec omnes cadere. Non quidem solæ, quia indifferentes cadere posse sub præceptum patet ex eo, quod præcepta ceremonialia cuiusque legis, soleant esse de actionibus externis indifferentibus; quæ ex se nullam habent moralem bonitatem vel maicitiam; sed solum vt à religione in Dei cultum assamuntur. Quamquam vt in præcedenti libro 14. numero 2. annotatum est, actio ex se indifferens, hoc ipso quod legitime præcipitur, ponitur in aliquo officio virtutis, bonaque moraliter efficitur: & hoc ipso quod legitime prohibetur, fit repugnans alicui virtuti, ac moraliter mala. Nec item omnes dictas actiones sub præceptum cadere ex eo patet; quod pleræque cadant solum sub consilium: vt illæ virtutum actiones quæ pertinent ad eximiam perfectionem hominis: cuiusmodi censetur de quibus dicitur Prouerb. 3. De primitiis omnium frugum tuarum da pauperibus] & cap. 25. Si esurierit inimicus tuus ciba illum, &c.] & 1. Corinth. 7. De virginibus præceptum Domini non habeo, consilium autem do] & alia de quibus Dominus apud D. Matth. cap. 5. 6. & 19.

Nu. 2.

Q V Æ S T I O II.

An cum actione, modus virtutis cadat sub præceptum.

VT ad hanc respondeatur supponendum est, modum virtutis esse duplicem: vnum specialem, seu cuiusque specialis virtutis proprium: qualis est iustitiæ quidem, iuste seu seruato iuris ordine alteri suum reddere: temperantiæ vero, temperare, seu seruata moderatione in victu & matrimonio vsu, viuere: & sic de alijs. Alterum autem generalem, qui adhuc duplex est: vnus supernaturalis & diuinitus infusus, qui est charitatis habitus, gratiæ gratum facientis comes indiuiduus: alter naturalis, & humana industria acquisitus, qui est virtutis moralis habitus, quo virtuose (vt sic dicam) agitur, requirens in virtuoso tres condiciones ex Aristot. in 2. Ethic. cap. 4. nempe vt scienter agat: deinde vt ex electione propter finem: ac demum vt firmo

Nu. 3.

stabi-

stabilique animo, quarum vna deficiente perit talis modus virtutis. Atque his ita positis, prima propositio statuitur. Modum proprium cuiusque virtutis cadere sub præceptum tam diuinum, quam humanum. Ratio est, quia virtutis actio, de qua datur præceptum, nequit sine tali modo consistere, cum ab eo suam speciem, propriamque rationem accipiat.

De generali modo supernaturali.

Nu. 4.

Secunda propositio statuitur. Generalem modum supernaturali virtutis, non cadere sub præceptum. Ea autem non est ita intelligenda, quasi sensus sit, nullum haberi speciale præceptum de actu charitatis. Id enim falsum esse aperte constat: tum ex aliis sacra Scriptura locis in quibus amor Dei aut proximi præcipitur: tum præsertim ex cap. 2. D. Matth. vbi maximum & primum mandatum in lege, Dominus ait esse. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. & secundum simile, Diliges proximum tuum sicut teipsum. Sed intelligenda est, vt sensus sit; dum actio virtutis præcipitur, non præcipi eo ipso vt ex charitate is fiat. Quod D. Thomas communiter teste Nauarr. Enchirid. cap. 11. numero 13. receptus in ea re, recte probat 1. 2. question. 100. articulo. 10. quia sequeretur alioqui, vt quicumque extra charitatem facit opus de quo datur præceptum affirmatiuum: aut abstinere ab opere vitij de quo datur præceptum negatiuum: peccet tanquam transgressor præcepti: cum non habens charitatem non possit operari ex charitate. At id inconueniens est, immo hæreticum ex Concilio Tridentin. sess. 6. can. 7. de iustificatione: vbi anathematizatur tale quid dicens. Et certe si id verum esset, cum nemo sciat an habeat charitatem, quicquid egerimus semper anxij essemus, an quodcumque præceptum impleuerimus. Itaque præcepto Honora patrem tuum, inquit D. Thomas, non includitur, quod pater honoretur ex charitate, sed solum quod honoretur. Quod si casus contigit in quo patet ex charitate honorari debeat: ea obligatio, vt idem D. Thomas addit in solut. 2. argumenti, nascitur ex eo, quod in tali casu, speciale præceptum de actu charitatis obliget; non autem ex eo, quod præceptum de honorando patre, eam imponat. Addit ex Maiore Nauarrus in comment. De indigentis notab. 32. numero 46. versu 3. per actum etiam mortifere malum (atque adeo repugnantem charitati) posse præceptum impleri: vt Ecclesiasticum de sacrosancta Eucharistia sumenda in Paschate, impletur eam sumendo tunc indigne: quod est quidem peccatum mortale contra præceptum diuinum de ea digne sumenda; sed non est contra præceptum Ecclesiasticum: quoniam ipsum ea ratione impletur quoad operis substantiam, cum absolute actur tantum de usurpata tunc temporis, ipsa Eucharistia sumptione.

Nu. 5.

Si obiciatur præcepta dari de medijs consequenda vitæ æternæ, iuxta illud Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata] & per consequens de iis quæ agenda sunt de charitate: cum acta sine charitate nihil profint ad æternam vitam consequendam, vt ex cap. 13. prioris ad Corinthios habetur in cap. ultimo de penitent. distinct. 3. paterque ex Concilio Tridentin. in cit. sess. cap. 7. sub finem. Respondetur inde propositionem nostram confirmari. Cum enim præcepta dentur de medijs quibus peruenitur ad finem, non de fine (vt videre est in medicina, in qua non dantur præcepta de sanitate) præcepta data de actionibus virtutum, non debent censeri data de charitate. Vnde fit, vt quoad substantiam operis possint extra charitatem impleri, iuxta supra dicta: quamuis secundum intentionem præcipientis implenda essent ex charitate: ad quam ipsa illa ordinauit, sicut præcepta sua medicus ordinat ad sanitatem. Itaque ei qui præceptum implet, sed non ex charitate, idem vsuuenit quod ei qui ex mandato Regis muniuit aliquod casuum, sed alia intentione quam Rex haberet mandando: aut ei qui ab iniuria inferenda abstinuit iuxta legem in Republica, sed non ob eiusdem Reipubl. pacem, quam intendebat legislator. Nam nec ille mandati Regij; nec iste legis publicæ transgressor indicatur: quia illud quod præceptum erat, impleuit secundum totam substantiam operis. Aduerte ex Soto in lib. 2. de iustit. & iure, quest. 3. articulo. 10. vt

præceptum impleatur quoad substantiam operis, sufficere ex parte principij, generalem Dei concursus: & ex parte finis, vt opus ipsum sicut natura ad Deum tanquam omnium finem vltimum referatur: prout omne opus de se bonum refertur, nisi aliqua mala circumstantia depræuetur. Ad quam doctrinam confirmandam induci potest illud D. Pauli ad Rom. 2. Gentes quæ legem non habent, naturaliter quæ legis sunt faciunt.

De generali modo naturali.

Nu. 6.

Tertia propositio statuitur. Generalem virtutis modum naturalem & acquisitum, partim cadere sub præceptum tam diuinum quam humanum: partim sub diuinum tantum, non sub humanum: partim neque sub diuinum, neque sub humanum. Hanc habet D. Thomas 1. 2. quest. 100. arti. 9. Cuius prima pars probatur: quia dictus generalis modus secundum suam primam conditionem, quæ est scienter agere, cadit sub vtrumque præceptum. Nam ad satisfaciendum præcepto siue diuino siue humano, requiritur vt id quod præcipitur scienter agatur: debet enim (non minus quam præcepti transgressio) actio esse libera, quæ requirit antegressam scientiam. Vnde si dormiens vel ebrius, vel alia ratione impositis, sacrum Missæ audiat in die festo, non satisfacit præcepto Ecclesiæ: quia nescit quid faciat: itaut ad se rediens, debeat ad satisfaciendum; adhuc audire. Non vero ille qui Missam deuote audiuit, sed sine intentione satisfaciendi præcepto: siue quia non aduertit diem esse festum, siue quia statuit aliam Missam audire. Nam, vt Thomas Sanchez in opere morali argumentatur, lib. 1. cap. 13. num. 9. legislatores tantum dant præceptum de opere faciendo, non autem de intentione faciendi: quo pertinet dicenda lib. 18. num. 150. & lib. 19. num. 23.

Tertia pars propositionis ex eo confirmatur, quod idem modus secundum suam tertiam conditionem, (quæ est agere sermo animo,) sub neutrum præceptum cadat: quia firmitas illa includit rationem habitus requirentis longam exercitationem; cum tamen homines statim ac peruenerunt ad usum rationis obligentur ad præcepta implenda. Itaque si quis delictum honorem impendat parentibus, quamuis non habeat pietatis habitum, satisfacit præcepto de honorandis parentibus: itaut neque ab homine, neque à Deo puniatur tanquam illius transgressor: vt loco citat. habet D. Thomas.

Secunda pars demum, & pariter duæ adhuc aliæ probantur: quia idem generalis modus quoad secundam conditionem, quæ est fieri ex electione propter finem, partim cadit sub præceptum tam diuinum quam humanum, partim sub neutrum; & partim sub diuinum quidem, non tamen sub humanum.

Quod vt pateat notandum est, eandem secundam conditionem duas habere partes: nempe fieri ex electione, & fieri propter finem. Atque priorem tribus modis intelligi: quorum primus est, vt ex electione fieri dicatur, quod sponte fit, & non coacte: quomodo accepta proposita conditio cadit sub omne præceptum tam diuinum quam humanum. Per actum enim coactum non satisfacit præcepto siue diuino siue humano, cum impletio præcepti non sit nuda passio, sed actio libera: qualis non est ea in qua cernitur coactio. Vnde si quis vi tractus ad templum interlit sacro, non satisfacit præcepto de eo audiendo: nec item si quis cogatur ieiunare, quia ablatus est ab eo omnis cibus, satisfacit præcepto, quo imponitur ieiunium, & sic de similibus: non modo cum quis ad ea coactus, resistit eliciendo quantum potest actum contrarium; sed etiam cum manserit indifferens, & ad neutram partem propensus reliquerit se arbitrio cogentis; nihil resistendo vi illata. Non vero si primo quidem fuerit coactus, sed postea consentiat in opus præcepti: tunc enim cum opus ipsum faciat libere, & non ex coactione, satisfacit præcepto.

Aduerte autem ista non procedere, cum ad satisfaciendum præcepto, solummodo requiritur actus exterior: tunc enim quantumcumque opus fiat coacte, satisfactum esse censetur: vt si creditor vi acciperet à me pecunias sibi debitas, satisfacerem præcepto de restituendo alieno, neque

deberem denuo solvere idem debitum. Verumtamen peccarem, si nollem restitutionem esse factam.

Nu. 8.

Secundus modus est, vti ex electione fieri dicitur, quod sit sine metu. Secundum quem modum supradicta conditio non est in praecepto: vt argumento est, quod plerumque detur praeceptum addita comminatione poenae, cuius metu inducantur subditi ad ipsum implendum. Quia ratio de datum esse constat primum omnium, Genesi 2. dicente Deo ad Adam, De ligno scientiae boni & mali ne comedas, in quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris. Accedit quod metus non tollat, sicut coactio, liberum; etiam illud nonnunquam ita miratur vt ad peccato excuset: prout declaratum est in precedenti libro 1. cap. 8.

Tertius modus est, vt ex electione dicatur fieri, quod sit propensa a laetique voluntate: secundum quem modum, eadem supradicta conditio cadit sub praeceptum diuinum, non autem sub humanum. Quia enim homo videt quae parent: Deus autem non intruet cor, 1. Reg. 16. is qui cum voluntatis auersione & quadam molestia praeceptum implet, vt censetur accidere ei qui non occidit quidem, sed vellet occidere, non satisfacit Deo prohibenti homicidium, vt patet ex cap. 5. D. Matth. versu 22. & 23. sicut satisfaceret homini, qui de interioribus non iudicat. Ex quo eodem fundamento colligitur, eandem secundam conditionem ratione suae posterioris partis, quae est fieri propter finem, seu bona intentione, cadere sub praeceptum diuinum, non autem sub humanum; quandoquidem intentio est affectus interior latens in animo; de qua proinde homo tanquam de re sibi ignota, vt non iudicat, ita nec praecipit, sicut facit Deus: cuius oculis omnia sunt nuda & aperta ad Hebr. 4. Itaque si iudex odio vel alia mala intentione malefactorum morti tradat; aut pecuniam mutuo acceptam ea intentione reddat vt detur ad vsuram: vel gladium alterius apud se depositum ei restituat vt alium occidat; diuinum praeceptum violat, non autem humanum: vnde tanquam praeceptum transgressor punietur a Deo, non item ab homine, ex D. Thom. in cit. art. 9. Quamquam negandum non est, Ecclesiam habere potestatem puniendi ea quae sunt malo affectu (vt patet ex dictis in precedenti libro 13. cap. 2. sect. 2.) Atque per hoc latet pars 2. nostrae tertiae propositionis: sicut per praecedentia duae reliquae.

QVAESTIO III.

Quenam sit ratio discernendi praeceptum a consilio.

Nu. 9.

Magna est inter praeceptum & consilium similitudo, cum vtrumque sit quoddam legis praescriptum, in quo non facile detegitur diuersitas. Quae quidem tota ex eo prouenit, quemadmodum attingit a Victoria in relectione de potestate civili, num. 20. quod legislator in suis legibus, non vult temper exigere a suis subditis obedientiam debitam: sed aliquando tantum ordinet simpliciter quid faciendum sit: docens & dirigens potius, quam praecipiens. Quod quando fiat, ita ut lex ipsius consultoria tantum, non autem praepceptoria iudicanda sit, vnde pendet ratio discernendi praeceptum a consilio, Sylua. in verb. Praeceptum, quaest. 2. & 3. recte explicat, dum ista statuat.

Nu. 10.

Primum est, An lex consultoria sit vel praepceptua, non posse semper cognosci ex ipsius verbis: quoniam in lege nonnunquam verbum precarium, vt rogo, inuenitur vsurpatum praepceptiue, vt in quaest. 3. cap. Rogo: quod glossa ibidem annotat: & nonnunquam verbum praepceptiuum, vt mando, vsurpatum precario, vt in cap. Mandastis, 2. quaest. 4. vbi id glossa quoque annotat.

Secundum est: nisi de legislatoris intentione aliunde confiterit, censi non posse consultoriam tantum esse legem eam, quae datur per verba praepceptiua: quia ex Alphonso a Castro in 1. lib. de lege poenali, cap. 5. documento 4. sunt: praecipio, mando, iubeo, prohibeo, inhibeo, veto, interdico, & eis aequivalentia: etiamsi materia legis praepceptiua non sit, sed tantum consultiua: nisi quod verbum, debet, etiamsi aequiueat, in materia consultiua importet, inquit Syluester, solam congruitatem, id est, debitum hone-

statis, & non iustitiae vel necessitatis. Sic enim quod in cap. 1. De desponsatione impuberum dicitur: quod si pater filium non dum adultum, matrimonio tradiderit, filius ipse postquam peruenit ad perfectam aetatem, debeat illud impere: glossa finalis ibidem interpretatur, debere debito honestatis, non autem necessitatis.

Tertium est: cum lex datur per verba imperatiua, non praepceptiua: qualia sunt, dicant, faciant, legant, taceant, & alia innumerata, non posse ex eorum significandi vi cognosci, an ea sit praepceptiua, obligetue ad peccatum: quoniam talia verba possunt in propria sua significatione, tam a consulente quam a praepceptante vsurpari. Sic cum dicitur Psalm. 75. Vouete & reddite, &c. illud esse consilij, & hoc praepcepti, ex vi significandi vocum, nullatenus cognosci potest. Itaque inquirendum est 1. de legislatoris voluntate imponendi vel non imponendi obligationem.

Nu. 11.

De qua voluntate si constare non possit, recurrendum est ad materiam: quae si praepceptiua sit, lex quoque praepceptiua esse iudicabitur: quia verba legis debent ad materiam ipsius accommodari argumento citati cap. Rogo, iuncta eiusdem glossa. Censetur vero tunc praepceptiua legis materia, cum est de necessariis; vel ad iustitiam, vel ad charitatem, vel ad diuinam reuerentiam: vt non fieri clandestina matrimonia; fratrem corripere: non committere pleno stomacho, & multa alia, de quibus bene determinari non potest nisi ex communi doctorum sententia. Haec Syluester. Ex cuius doctrina relinquitur, si legis materia non fuerit necessaria ad iudicium vel charitatem vel diuinam reuerentiam: neque fuerit, vt in eadem quae habet in quaest. 2. ponderosa, id est, magni momenti ac ponderis, legem esse tantum consultoriam: vt hinc si quis te percussit in dexteram maxillam tuam, praebet illi & alteram, Matth. 5. cum quibusdam aliis, quae ibidem habentur.

Aduerte autem quia de eo quod malum est, consilium dari non potest, sicut nec praepceptum: requiri vt consultiua materia sit saltem indifferens, manjme vero mala: vt esse potest ex Nauarr. in Enchir. cap. 23. num. 1. ex defectu; vel finis, vel alicuius debite circumstantiae, vel obiecti siue non iustificabilis, id est, talis, quod nulla circumstantia possit bonum fieri, vt mentiri: siue non iustificati, id est, talis quod de se malum sit quidem, sed ita vt possit fieri bonum ex aliqua circumstantia: vt occidere hominem, potest ex circumstantiis, personarum; & aliis de quibus suo loco in sequenti lib. 21.

CAPVT II.

De iis quae contrarium praecepto excusare possunt a peccato.

SVMARIA.

- 12 De impotentia ex usante a peccato.
- 13 De modo, quibus contingit ignorantia a peccato excusans.
- 14 Quando contingat respectu praepceptorum legum naturae.
- 15 Quando respectu diuinae legis positivae.
- 16 Quae eiusdem legis tradita a notitia tollat illius ignorantiam a peccato excusantem: quae iterum dubitatio eandem tollat: si ad veritatem intelligendam diligentia non adhibeatur.
- 17 Quae monitio praecedens sufficiat ad constituendam eius generis dubitationem.
- 18 De dispensatione in ordine ad praepcepta iuris naturae, & in qua ex eis, illa possit aut non possit cadere.
- 19 Res potest desinere esse iuris naturae, per mutationem ipsius, siue secundum se, siue secundum suam circumstantiam: quod exemplis illustratur.
- 20 Quando liceat praepceptum de bono priuato, aut de minore bono datum, omittere ob commune, vel maius bonum.

VOLENTI de peccatis ex aliquo praepcepto iudicare, videndum est in primis: An sit aliquod quod contrarium est excuset a peccato: vt esse potest, tum metus grauis & cadens in constantem virum: tum impotentia:

tum